

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
LORRAINE SCHEMBRI ORLAND**

Seduta tas-16 ta' Jannar, 2014

Citazzjoni Numru. 934/2003

Hal Mann International Ltd

vs

**Gollcher Company Ltd bhala agenti tas-socjeta`
estera Ellerman**

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni tas-socjeta` attrici datata 12 ta' Settembru 2003 u pprezentat quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta, fejn esponiet: -

Illi fit-tmienja ta' April 2003, s-socjeta` attrici Hal Mann International Ltd. irceviet ordni ghal forniment ta' madum minn ghand is-socjeta` estera TRI Contracting Services Limited ta' 3, The Court Yard, Holding Street, Rainham, Gillingham, Kent, United Kingdom. Dan il-madum kien

Kopja Informali ta' Sentenza

intiz illi jintuza f'hanut gdid tas-socjeta` estera J Sainsbury plc, (s-socjeta` li topera Sainsbury's) fil-belt ta' Belfast, l-Irlanda billi s-socjeta` TRI kienet tqabddet minn Sainsbury's biex tqiegħed dan il-madum. Kopja tal-ordni in kwistjoni annessa Dok A;

Illi din l-ordni kienet tal-ammont ta' 3,900 metri kwadri BNI-1354 Terrazzo Tiles, bil-valur totali ta' GBP 37,986.00, u dan il-madum kellu jasal "on site" u cioe` Belfast sa mhux aktar tard mit-tletin ta' Mejju 2003;

Illi għalhekk is-socjeta` attrici inkarigat lis-socjeta` konvenuta sabiex twassal dan il-madum, u cioe` t-nax-il *container* madum, Belfast sa mhux aktar tard mit-30 ta' Mejju 2003; is-socjeta` konvenuta accettat dan l-inkarigu.

Illi permezz ta' korrisondenza ta' 12 ta' Mejju 2003 (kopja annessa Dok B), is-socjeta` konvenuta nfurmat lis-socjeta` attrici illi t-t-nax (12)-il *container* kellhom jintbagħtu fil-15 ta' Mejju 2003, fuq il-vapur 'Safmarine Vinson' u kellhom jaslu Belfast *via* Antwerp sal-31 ta' Mejju 2003.

Illi dan il-madum gie ezaminat qabel ma telaq minn Malta, u gie ccertifikat illi ma kellu l-ebda difett, vizibbli jew mhux vizibbli, kif jidher mid-dokument anness Dok C.

Illi wara li l-madum telaq minn Malta, s-socjeta` konvenuta infurmat lis-socjeta` attrici illi l-madum kellu jasal Belfast fit-2 ta' Gunju pero` peress illi dan ma kienx accettabbli għal TRI Contracting Services Limited, li kellha tibda tqiegħed l-istess madum, is-socjeta` attrici fteħmet mas-socjeta` konvenuta illi tliet *containers* madum kellhom jigu "rerouted" minn Tilbury sabiex jaslu aktar malajr mid-disgħa l-ohra, biex il-haddiema ta' TRI Contracting Services Limited jkunu jistgħu jibdew iqiegħdu tali madum. Skont is-socjeta` konvenuta, il-*containers* l-ohra kellhom jaslu sat-2 ta' Gunju 2003.

Illi meta waslu t-tliet *containers* li gew "re-routed", TRI Contracting Services Limited fethu l-"pallets" u sabu illi l-merkanzija kellha hsara estensiva, tant illi ma kienx possibbli li tigi utilizzata minn l-istess TRI Contracting

Services Limited, u dan bil-konsegwenza illi kellha tinxtara merkanzija ohra biex tigi utilizzata minn flokha, biex jigi evitat illi s-socjeta` "Sainsbury's" tipprocedi b'azzjoni ta' danni.

Illi ghalkemm id-disa' *containers* l-ohra kellhom jaslu sat-2 ta' Gunju, dawn baqghu ma waslux qabel id-9 ta' Gunju 2003, bir-rizultat illi s-socjeta` attrici mhux biss tilfet il-kuntratt minn ghand TRI Contracting Services Limited, izda ukoll qieghda tigi mitluba hlas minn ghand is-socjeta` TRI Contracting Services ghad-danni subiti mill-istess socjeta` estera, kif jidher mid-dokument anness Dok D;

Illi dan id-dewmien kien rizultat tal-fatt illi d-dokumenti tal-*containers* in kwistjoni ntilfu mis-socjeta` konvenuta, kif ammettiet l-istess socjeta` konvenuta fil-korrispondenza mas-socjeta` attrici, kopja annessa Dok E;

Illi pero` lis-socjeta` attrici ma jirrizultalhiex jekk id-dokumenti intilfu min-naha ta' Gollcher Company Limited jew minn Ellerman;

Illi per korrispondenza datata 27 ta' Awwissu 2003 u annessa Dok F, TRI jikkwantifikaw id-danni dovuti lilhom bhala spejjez li ntefqu fuq pagi ta' haddiema ghal xejn (GBP 5,807.00) u spejjez zejda sabiex jingiebu *tiles* minn flok dawk li kienu ser jintuzaw originarjament (GBP 13,706.00). L-ispejjez likwidati fuq din il-bazi biss jammontaw ghal GBP 19,576.00.

Illi per korrispondenza ohra datata wkoll 27 ta' Awwissu 2003 u annessa Dok G, TRI jispjegaw illi kieku kollox mar sewwa f'din l-ewwel ordni minghand is-socjeta` attrici, kien hemm potenzjal ghal relazzjonijiet ta' kummerc bejn iz-zewg kumpaniji. Pero` peress illi kien hemm tali problemi ta' dewmien fil-wasla tal-merkanzija, TRI ha jkollhom jirrevedu l-pozizzjoni taghhom mas-socjeta` attrici a rigward ta' ordnijiet futuri.

Illi bhala rizultat tal-inadempjenza *da parte* tas-socjeta` konvenuta s-socjeta` attrici sofriet danni kemm kif fuq inghad kif ukoll kif jigi spjegat ulterjorment u kif jigi pruvat

Kopja Informali ta' Sentenza

waqt it-trattazzjoni tal-kawza, ghal liema danni s-socjeta` konvenuta hija unikament responsabbli;

Tghid ghalhekk s-socjeta` konvenuta ghaliex din l-Onorabbli Qorti m'ghandhiex :

1. Tiddikjara li s-socjeta` konvenuta naqset li tadempixxi l-obbligi taghha taht il-ftehim ta' garr tal-merkanzija in kwistjoni u kkagunat dewmien fl-istess konsenja u dan kemm permezz ta' telf ta' dokumenti u dewmien iehor;

2. Tiddikjara li bhala konsegwenza ta' dan l-inadempiment, is-socjeta` konvenuta kkagunat danni lis-socjeta` attrici kif jirrizulta ahjar u b'mod aktar dettaljat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

3. Tillikwida d-danni hekk kagunati lis-socjeta` attrici okkorrendo ad opera ta' periti nominandi;

4. Tikkundanna lis-socjeta' konvenuta thallas lis-socjeta` attrici d-danni hekk likwidati minn din l-Onorabbli Qorti flimkien mal-imghax relattiv.

Bl-ispejjes kontra s-socjeta` konvenuta.

Rat li din il-kawza giet appuntata ghas-smigh mill-Qorti kif diversament presjeduta ghas-seduta tas-27 ta' Novembru 2003.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti datata 31 ta' Ottubru 2003 (fol 22) fejn esponew : -

1. Illi t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt u ghandhom jigu respinti bl-ispejjez *stante* illi huma esegwew l-obbligi taghhom skont il-ftehim tal-garr.

Illi ghal dak li jirrigwarda l-ewwel tliet *containers* li twasslu fid-destinazzjoni taghhom gewwa Belfast, dawn gew effettivament rilaxxjati lid-destinatarji TRI Contracting Services.

F'kull kaz, kif jigi pruvat ahjar, il-hsarat li kellu l-madum stivat gewwa l-ewwel tliet *containers* li lahqu gew konsenjati lid-destinatarji TRI Contracting Services Limited, ma gewx kawzati b'tort jew nuqqas da parti tal-konvenuti izda rrizulta illi l-madum kellu difetti u/jew nuqqasijiet fil-manufattura jew garrab hsarat kawza tal-mod kif gie stivat gewwa dawn il-*containers* mill-istess atturi.

2. Illi l-konvenuti jikkontestaw illi kien hemm dewmien da parti taghhom izda f'kull kaz, kwalunkwe dewmien li seta' kien hemm fil-garr tad-disa' *containers* rimanenti ma kienx materjali fic-cirkostanzi tal-kaz ghaliex kif huwa anke ammess mill-istess atturi, TRI Contracting Services ikkancellaw il-kuntratt mal-atturi minhabba l-kwalita` tal-madum li lahaq wasal fl-ewwel tliet *containers* gewwa Belfast u mhux minhabba xi dewmien fil-wasla tad-disa' *containers*.

3. Illi minghajr pregudizzju ghall-premess, ma jidhirx illi l-atturi sofrew danni reali f'dan l-istadju u f'kull kaz kwalunkwe danni li talvolta jistghu jigu likwidati minn din il-Qorti huma limitati *a tenur* tal-polza ta' kariku relattiva.

4. Illi, finalment, l-atturi nfushom naqsu li jonoraw l-obbligi taghhom naxxenti mill-kuntratt tal-garr billi ma hallsux in-noll u l-ispejjez relatati ghall-garr ta' merkanzija. *In oltre* peress illi l-atturi abbandunaw id-disa' *containers* gewwa Belfast, huma tenuti li jhallsu "demurrage" relattivament ghad-dewmien kawzat fir-ritorn u rilaxx tal-*containers* in kwistjoni, *oltre* spejjez u danni ohra kawzati lill-konvenuti. Dwar dawn il-pretensjonijiet il-konvenuti qed javvanzaw talba rikonvenzjonali li qed tigi intavolata konteswalment.

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri.

Rat it-talba rikonvenzjonali tal-konvenuti datata 31 ta' Ottubru 2003 (fol 25) fejn esponew: -

Illi s-socjeta` attrici inkarigat lill-konvenuti *nomine* sabiex jingarru tnax-il *container* madum minn Malta lejn Belfast,

fil-Irlanda ta' Fuq. Fil-fatt dawn il-*containers* tghabbew abbord il-bastiment "Safmarine Vinson" f'Malta u twasslu gewwa Belfast, tliet *containers* minnhom *via* l-port ta' Tilbury, u gew rilaxxjati lid-destinatarji taghhom TRI Contracting Services Ltd, waqt illi d-disa' *containers* l-ohra twasslu Belfast *via* l-port ta' Antwerp, izda baqghu abbandonati Belfast peress illi la r-ricevitori u lanqas is-socjeta` attrici ma riedet tiehu fil-pussess u konsenja tal-istess *containers*;

Illi s-socjeta` attrici hija debitur tal-konvenuti *nomine* fis-somma ta' Lm6,376.78, rapprezentanti n-noll pattwit u spejjez relatati mal-garr ta' din il-merkanzija kif jirrizulta mill-annessi fatturi markati rispettivament dokumenti A1 u A2;

Illi skont il-ftehim ta' garr, kif riflless mill-annessi poloz ta' kariku mmarkati rispettivament dokumenti B1 u B2, l-atturi huma obbligati jhallsu "demurrage" fir-rati pattwiti u indikati fl-istess poloz ta' kariku u dan minhabba dewmien fir-ritorn u rilaxx tal-"containers" lill-konvenuti *nomine*;

Jghidu ghalhekk l-atturi ghaliex din il-Qorti ma ghandhiex :-

1. Tikkundanna lis-socjeta` attrici thallas lill-konvenuti *nomine* s-somma ta' Lm6,376.78 rapprezentanti noll u spejjez ohra relatati mal-garr ta' tnax-il *container* madum fuq inkarigu tal-atturi, skont il-fatturi annesi u ghar-ragunijiet premissi, *oltre* l-imghaxijiet legali mill-15 ta' Mejju 2003 sal-pagament effettiv.

2. Tiddikjara illi s-socjeta` attrici hija responsabbli ghall-hlas ta' "demurrage" kawza tal-abbandun tad-disa' *containers* gewwa Belfast u/jew d-dewmien fir-ritorn u rilaxx lill-konvenuti *nomine* tad-disa' (9) *containers* li thallew gewwa Belfast inutilment kif ukoll tiddikjara u tiddeciedi illi hija responsabbli ghall-ispejjez u danni ohra subiti mill-konvenuti kawza tal-istess ragunijiet hawn premessa.

Kopja Informali ta' Sentenza

3. Tillikwida d-"demurrage" dovut *ai termini* tar-rati pattwiti bejn il-partijiet *oltre* d-danni ulterjuri subiti; u

4. Tikkundanna lill-atturi jhallsu l-konvenuti l-ammont ta' "demurrage" u danni ohra hekk likwidati.

Bl-ispejjez kontra s-socjeta` attrici li tibqa' minn issa ngunta in subizzjoni.

Illi ghal din il-kontro-talba, s-socjeta attrici ma ressqitx eccezzjonijiet u ghalhekk baqghet kontumaci.

Rat il-verbal tas-seduta tas-6 ta' Ottubru 2005 mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta fejn l-avukati tal-partijiet trattaw estensivament il-kawza. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-28 ta' Frar 2006; u l-verbali tas-seduti l-ohra kollha nkluz dak tat-12 ta' Dicembru 2012 fejn il-kawza baqghet differita ghas-sentenza ghas-16 ta' Mejju 2013.

Rat is-surroga datata 16 ta' Jannar 2013 fejn din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif hekk presjeduta.

Rat il-verbal tas-seduta tas-16 ta' Mejju 2013 u tat-3 ta' Ottubru 2013 mizmuma quddiem din il-Qorti kif hekk illum presjeduta fejn fl-ahhar seduta l-kawza baqghet differita ghas-16 ta' Jannar 2014 ghall-istess skop tal-verbal precedenti.

Hadet konjizzjoni tal-provi prodotti.

II. KONSIDERAZZJONIJIET

Illi din il-kawza, flimkien ma' kawzi ohrajn, giet assenjata lil din il-Qorti kif attwalment presjeduta b'surroga datata s-16 ta' Jannar 2013.

Permezz ta' din il-kawza, is-socjeta' attrici qed titlob ir-rizarciment ghad-danni lilha rekati b'konsegwenza ta' dewmien fil-konsenja ta' merkanzija permezz ta' telf ta' dokumenti u dewmien iehor, bi ksur tal-obbligi taghha taht il-ftehim tal-garr. Is-socjeta' konvenuta irrespingiet dawn

it-talbiet bhala infondati u *inoltre* pprezentat talba rikonvenzjonali ghall-hlas tan-noll dovut u spejjez ohra relatati mal-garr tal-merkanzija, kif ukoll ghall-hlas ta' *demurrage* kawza tal-abbandun ta' disgha mit-tnax-il *container* gewwa Belfast. Is-socjeta' attrici baqghet ma wegbitx ghal din it-talba rikonvenzjonali.

Il-fatti fil-qosor huma s-segwenti. Il-kumpanija attrici kkuntrattat ma' socjeta' estera, TRI Contracting Services Limited ghall-konsenja ta' kwantita` ta' *terrazzo tiles* li kellhom jaslu fis-sit f'Belfast sa mhux aktar tard mit-30 ta' Mejju 2003. Minn arrangament li segwew mas-socjeta' konvenuta kienu nfurmata li jekk il-merkanzija titghabba sal-14 jew 15 ta' Mejju, tasal f'Belfast sad-data miftehema.

Is-socjeta' attrici kienet responsabbli ghall-istivar u ghall-issigillar tal-merkanzija f'12X 20' *containers* li tghabbew fil-hin. Izda wara li gew ikkonsenjati lis-socjeta' konvenuta, is-socjeta' attrici giet infurmata li kien ser ikun hemm ffit dewmien u kien ser jaslu aktar tard mill-previst. Ghalhekk il-partijiet qablu li tliet *containers* jigu *rerouted* billi nhattu f'Tilbury u nstaqu sa Belfast. Dawn waslu fil-hin izda meta l-*containers* gew spakkjati mir-ricevitur sabu danni estensivi.

Inoltre s-socjeta' attrici giet infurmata li f'Antwerp intilfu d-dokumenti riferibbilment ghad-disa' *containers* l-ohra u minhabba f'hekk dawn ma tghabbewx fuq il-*feeder vessel* fil-hin. Spickaw li l-merkanzija wasslet f'Belfast fid-6 ta' Gunju 2003 meta TRI kienu gja kkancellaw il-kuntratt. Hadd ma ha l-konsenja ta' dawn id-9 *containers* li nbieghu mill-vettural *on carrier's lien*. Il-partijiet qed ifittxu lil xulxin reciprokament ghad-danni kif spjegati fic-citazzjoni u fix-xhieda prodotta.

Provi Prodotti

Xehed **Karl Gollcher**¹ u qal li s-socjeta' konvenuta giet avvicinata mis-socjeta' attrici biex tiehu hsieb il-garr ta' merkanzija lejn Belfast, fl-Irlanda. Din kienet tikkonsisti

¹ Direttur tas-socjeta' konvenuta - Affidavit a fol. 39 et.seq. tal-process.

Kopja Informali ta' Sentenza

f'madum u r-ricevitur kienet kumpanija Ingliza *TRI Contracting Services Ltd.* ("TRI").

Ikkonferma li l-kumpanija konvenuta hija agent marittimu tal-kumpanija maghrufa bl-isem ELLERMAN.

Il-merkanzija konsistenti fi 12-il *container* tghabbiet fuq il-bastiment m.v. *Safmarine Vinson*, operat minn Ellerman, fuq ir-rotta Malta-Tilbury-Hamburg-Antwerp.

Is-socjeta' attrici riedet li tlieta minn dawn il-*containers* jigu skarikati f'Tilbury u jinstaqu lejn il-Port ta' Liverpool u minn hemm jingarru bil-bahar lejn Belfast filwaqt li d-disa' l-ohra gew skarikati fil-port ta' Antwerp fejn sar trasbord fuq bastiment bl-isem m.v. *Zenith*.

Inhargu zewg poloz ta' kariku b'konnessjoni ma' dan il-garr numru 3MLAIP0090 li jkopri t-tliet *containers* u 3MLAIP0086 li jkopri d-disgha l-ohra.

Qal li ghalkemm iz-zewg poloz juru l-kliem *Freight Prepaid Malta* effettivament Hal Man inghataw *credit terms* peress li kienu klijenti regolari ta' Gollcher.

Il-bastiment m.v. *Safmarine Vinson* telaq minn Malta fl-14 ta' Meju 2003 u wasal fil-Port ta' Tilbury fl-20 ta' Meju 2003. It-tliet *containers* ghaddew mill-Port u waslu f'Belfast fid-29 ta' Meju 2003.

Id-disa' *containers* l-ohra waslu fil-port ta' Antwerp fis-26 ta' Meju 2003, tghabbew abbord l-m.v. *Zenith* f'Antwerp fl-4 ta' Gunju 2003 u waslu fil-Port ta' Belfast fis-7 ta' Gunju 2003.

Waqt il-vjagg ta' dawn id-9 *containers*, is-socjeta' attrici gharrfithom li TRI kienu qed jirrifjutaw il-merkanzija tat-tliet *containers* peress li meta nhattew sabuhom bil-hsara.

Rigward id-9 *containers* "Ghalkemm huwa minnu li kien hemm problema b'xi doumenti waqt illi l-merkanzija kienet f'Antwerp, dan id-dewmien kien ta' jumejn biss. Kien dejjem previst ghalhekk illi l-merkanzija fid-disa'

Kopja Informali ta' Sentenza

containers kienet ser tinzamm f'Antwerp ghal xi sebat ijiem qabel ma titghabba u tingarr lejn Belfast."

Sussegwentement gew mgħarrfa minn Hal Mann biex ma jirrilaxxjawx il-merkanzija lil TRI peress li dawn kienu kkancellaw l-ordni minhabba hsarat ikkagunati allegatament matul il-vjagg tat-tliet *containers*.

Peress li l-partijiet ma ftehmux, Ellerman biegh il-merkanzija li kienet stivata fid-9 *containers* taht *carrier's lien* (art 15 tal-polza) bil-prezz ta' GBP 4405.

Qal ukoll li l-istivar fil-*containers* sar kollu mis-socjeta' attrici u l-*containers* twasslu abbord il-bastiment għa stivati u ssiggillati kif jirrizulta mill-polza ta' kariku mill-kliem *Said to contain, above particulars as declared by Shipper but not acknowledged by the Carrier*, u *Shipper's Load, Stow and Count*.

Riferibbilment għat-tliet *containers* li twasslu lid-destinatarji TRI f'Belfast, qal li Ellerman inkarigat *surveyors* (John H MacIlwaine & Son) biex jagħmlu *survey*. Qal li Ellerman qed jinsisti għal hlas ta' *demurrage oltre* n-noll u spejjez tal-garr, minhabba dewmien fir-ritorn tad-disa' *containers* (**DOK KG1**).

Xehed **Louis Sant**² għas-socjeta' attrici. Qal li s-socjeta' attrici kienet obbligata tikkonsenja l-madum ordnat minn TRI gewwa Belfast sat-30 ta' Mejju 2003. Din kienet tikkonsisti f'12X 20' GP *containers*.

Mill-kuntatti li kellu mas-socjeta' konvenuta ddecieda li l-ahjar għazla għat-trasport kien fuq l-m.v. Safmarine Vinson li kienet ser titlaq minn Malta fl-14 ta' Mejju b'*transit time* ta' 13-14-il gurnata. "*Allowing two days for clearing and delivery containers would have been on site exactly on 30th May.*"

Wara li l-*containers* hallew il-fabbrika, ircieva informazzjoni mis-socjeta' konvenuta li l-bastiment kien

² Affidavit a fol. 47 et.seq. tal-process.

mistenni jasal fil-Port ta' Belfast fit-31 ta' Mejju 2003. Dan kien ifisser li ma setax jigi kkonsenjat *on site* qabel it-2 ta' Gunju.

Peress li dan ma kienx accettabbli ghad-destinatarji li kellhom jibdew l-istallazzjoni fl-1 ta' Gunju, ghamel arrangamenti mas-socjeta' konvenuta biex tlieta mill-*containers* jiehdu rotta differenti. Dan kien jinvolvi iktar spejjez. Gie kkonfermat f'rapport tas-socjeta' konvenuta li dawn it-tliet *containers* waslu f'Belfast *on site* fid-29 ta' Mejju 2003 filwaqt li d-disgha l-ohra kellhom jaslu Antwerp fit-2 ta' Gunju 2003.

Fit-2 ta' Gunju 2003 talab informazzjoni dwar il-wasla tal-*containers* izda Gollcher qalulu li kienu intilfu d-dokumenti b'konsegwenza li dawn ma setghux jitgħabbu fuq il-*feeder vessel* fir-rotta għal Belfast. Eventwalment instabu d-dokumenti u l-*containers* tghabbew fuq *feeder vessel* iehor, *Zenith* li kienet mistennija tasal f'Belfast fis-7 ta' Gunju 2003.

Fis-6 ta' Gunju 2003 Gollcher infurmawhom li kienu waslu u setghu jinhargu u jigu kkonsenjati sad-9 ta' Gunju 2003.

Xehed **Paul Dawson**³ li spjega li kien ghamel kuntatt ma' Sainsbury's UK li kienu nteressati biex jixtru l-prodott tas-socjeta' attrici. Qal li dawn jutilizzaw mal-200,000 sq.m. madum fis-sena u juzaw kumpanija ta' stallazzjoni speċjalizzata, TRI għal dan l-iskop. Għall-progett in kwistjoni, TRI kienu rrikjedew il-konsenja għall-habta tas-26-30 ta' Mejju 2003. Pjazzaw l-ordni għal 3900 sq.m madum (12X20' *containers*) li stipulat li l-konsenja kellha ssir sa mhux iktar tard mit-30 ta' Mejju 2003.

Gollcher assigurawhom li l-merkanzija kellha tigi ikkonsenjata fiz-zmien stipulat jekk tkun lesta għat-tagħbija sal-14/15 ta' Mejju 2003. Il-madum kien spezzjonat qabel ma gie stivat fil-*container* "*and were in perfect condition.*" Madanakollu wara li kkonsenjaw il-*containers*, Gollcher infurmawhom li kien ser ikun hemm

³ Affidavit a fol.49 *et.seq.* tal-process.

dewmien fil-konsenja. Minhabba dan iddecidew li jidderottaw tliet *containers* mill-port ta' Tilbury. Skont ix-xhud Gollcher baqghu jghidulhom li d-9 *containers* l-ohra kellhom jaslu f'Belfast fl-1 ta' Gunju 2003.

Ir-rapprezentant tat-TRI li kien prezenti waqt li thattew it-tliet *containers* qallu li "*all packaging was intact, and on the opening of one of the two pallets, the tiles were fine.*" Fl-1 ta' Gunju cemplulu minn TRI u nformawh li meta bdew johrogu l-madum sabu li kellhom hsara u ma setghux ikomplu bl-istallazzjoni. F'dik l-istess gurnata gie nformat bil-problema tad-dokumenti u d-9 *containers* l-ohra kienu ghadhom Antwerp. Dan kien ifisser dewmien ta' gimgha jew 10 t'ijiem ohra. TRI iddecidew li kellhom jirrimpjazzaw l-ordni minn xi hadd iehor altrimenti kienu ser jirrinfacjaw penalitajiet ghall-inadempjenza.

Id-9 *containers* waslu fil-port ta' Belfast fid-9 ta' Gunju 2003 li kien tard wisq ghal TRI. *Inoltre* ma kienx hemm post biex jigu stivati peress li TRI kienet gabet merkanzija minghand xi hadd iehor. L-atturi nformaw lis-socjeta' konvenuta biex il-merkanzija terga' tingarr lejn Malta. Dawn qatt ma gew ikklerjati mill-port u ghalhekk, skont l-informazzjoni tieghu, dawn qatt ma gew spezzjonati.

Hu iltaqa' ma' rapprezentant ta' TRI u ta' kumpanija assikurattiva biex jispezjonaw il-madum fit-tliet *containers*. Dawn kienu ghadhom fil-*plastic wrap* u mad-daqqa t'ghajn kienu jidhru intatti. Izda meta bdew inehhu l-*wrapping* il-madum beda jitfarrak. Kollha qablu li "*the percentage damaged and unusable tiles amounted to at least 50%, the detailed figured kept showed damages of up to 80%.*"

TRI talbu kumpens ta' GBP19,576 bhala *on site costs* u spejjez zejda ghall-merkanzija rimpjazzata apparti li ma hallsux lis-socjeta' attrici l-prezz tal-fattura.

Qal li minhabba dan l-incident ir-relazzjoni kummercjali bejn is-socjeta' attrici u Sainsbury's giet distrutta. Allega wkoll li din tant imminat ir-reputazzjoni taghhom fir-Renju Unit li tilfu n-negozju li kellhom hemmhekk.

In **kontro ezami**⁴ b'riferenza ghall-affidavit tieghu spjega li it-testjar tal-konsenja ssir fuq *sample* maghzul *at random* u ma riedx ifisser li l-madum kollu gie ttestjat kif suggerit fid-dokument anness mac-citazzjoni. Il-madum hu mgħobbi manwalment fuq il-*pallets* u jintagħzlu madum li jkun gja tqegħdu fuq il-*pallets* għat-testjar. Imbagħad jittieħdu ftit metri sabiex il-*pallet* jigi issiggillat. L-istivar tal-*container* u l-issiggillar tal-*pallet* sar minn Hal Mann.

Qal li meta l-*containers* kienu fil-kontroll tas-socjeta` konvenuta Hal Mann giet infurmata li kien ser ikun hemm dewmien qasir għall-konsenja izda minnflok kif kien mahsub li l-merkanzija kellha tasal f'Belfast fis-26 ta' Mejju, li kien iħalli sat-30 ta' Mejju għall-konsenja lir-ricevitur, il-konsenja kellha ssir fit-3 ta' Gunju 2003. Riferibbilment għad-9 *containers* dawn ma gewx mgħobbija fuq bastiment iehor fiz-zmien miftiehem. (*not shipped on time*).

Qal li l-problemi li gew riskontrati fit-3 *containers* kien ifisser telf ta' ftit sigħat xogħol u kienu għadhom jisperaw li d-disa` *containers* l-oħra jaslu fil-hin. Izda meta saru jafu li l-merkanzija kienet lanqas telqet minn Antwerp u nfurmaw lil TRI dawn qalulhom li ma kellhomx għazla oħra għajr li jfittxu *alternative supplier*.

Xehed **Aldo Vella**⁵ li qal li b'korrispondenza datata t-12 ta' Mejju 2003 gie miftiehem mas-socjeta' konvenuta li tmax-il *container* ser jintbagħtu fil-15 ta' Mejju 2003 fuq il-vapur Safmarine Vinson u kellhom jaslu f'Belfast *via* Antwerp sal-31 ta' Mejju 2003. Qal li l-madum gie ezaminat minn Hal Mann qabel ma telaq u kien f'kundizzjoni perfetta u stivat tajjeb.

Qal li gew infurmata li l-madum kellu jasal f'Belfast fit-2 ta' Gunju 2003 wara li telaq minn Malta. Dan ma kienx accettabbli għal TRI li kellha tibda tqieghed il-madum u għalhekk fteħmu ma' Gollcher illi tliet *containers* kellhom jigu *re-routed minn Tilbury* biex jaslu aktar malajr mid-9 l-

⁴ Fol. 85 et.seq.tal-process.

⁵ Affidavit a fol. 53 et.seq. tal-process.

ohra. It-tliet *containers* instabu li kellhom madum bil-hsara u TRI kellhom jixtru merkanzija ohra, liema spejjez gew addebitati lil Hal Mann. *Inoltre* d-9 *containers* li kellhom jaslu fit-2 ta' Gunju 2003 waslu fid-9 ta' Gunju 2003 bir-izultat li Hal Mann mhux biss tilfet il-kuntratt minghand TRI izda ukoll qed tigi mitluba minn TRI li thallas id-danni subiti. Minhabba d-dewmien il-*containers* kellhom jitwaqqfu f'Belfats bil-konsegwenza ta' dhul fi spejjez ta' *demurrage*. Hu qal li sa fejn kien jaf hu, id-9 *containers* kienu ghadhom Belfast. B'konsegwenza wkoll ta' dan kollu ma hadux iktar xoghol minn Sainsbury's li kienu weghduhom li jekk imorru tajjeb kienu jtuhom xoghol fuq diversi *supermarkets* ohra matul is-snin li gejjin.

Gie prezentat affidavit ta' **Edward Hunt**⁶ li ghamel *survey* fuq madum li kien inhatt fil-port ta' Belfast f'Gunju 2003. L-ispezzjoni saret fid-9 ta' Lulju 2003 (**DOK EH1**, pp 1-8). Ghamel *survey* iehor fis-16 ta' Lulju 2003 (**DOK EH1**, pp 9-14). Mill-ezami tat-tliet *containers* qal "*As a result of survey we do not see any evidence to justify a transit damage claim. On the contrary all defects noted appear to be more consistent with one or a combination of the following:-*

-flaws in manufacture

-inadequate quality of materials used in manufacture

-shipping of edges during palletising of cargo prior to shipping

*-chipping of edges occurring as a result of tiles fretting and rubbing together without any adequate edge protection such that they cannot be considered suitably packed for sea transport."*⁷ Ikkonkluda "*Unless shippers are able to come back with clear and acceptable evidence to suggest that disturbance of the cargo occurred inside the containers...the claim for transit damage should be rejected outright.* Dan gie kkonfermat fit-tieni rapport tieghu (pp 9-14) fejn ikkonkluda "*We would take this to be further evidence of poor and inconsistent quality in manufacture..*"

⁶ A fol. 58 et seq. tal-process.

⁷ Fol. 67 (pag 7 tar-rapport).

Apprezzament tal-Ligi Applikabbli u tal-Provi.

Illi hu pacifiku li s-socjeta' attrici ikkuntrattat mas-socjeta' konvenuta ghall-garr tal-merkanzija fi 12-il *container* kif identifikati fiz-zewg poloz ta' kariku (esebiti fl-original a fol 90-94) minn Malta, ghall-konsenja finali 'on site' gewwa Belfast, f'idejn ir-ricevitur, is-socjeta' *TRI Contracting Services Ltd.*

F'dan l-istadju l-Qorti tosserva li ghalkemm is-socjeta' attrici ressqet provi dwar danni allegatament subiti fil-merkanzija matul il-vjagg innolleggjat, (senjatament fi tliet *containers*) it-talbiet taghha kif dedotti fic-citazzjoni, huma imsejsin fuq danni ikkagunati biss minn dewmien fil-konsenja u mhux minn hsarat. Il-Qorti hija kostretta li tibqa' fil-parametri tat-talbiet kif dedotti u mhuwiex permissibbli ghalha li tohrog 'il hinn minnhom. Ghall-fini tat-talbiet attrici, ghalhekk, ma tistax tidhol f'kwistjonijiet ta' responsabbilta' ghad-danni riskontrati fit-tliet *containers* li thattew f'*Tilbury* u li nstaqu lejn Belfast.

Bhala principju hu risaput li l-polza tal-kariku tirrapprezenta l-merkanzija u taghmel prova tal-karikazzjoni, (**Vol. XX P III p 3**) kif hekk 'del resto' jistabbilixxi l-**Artikolu 325** tal-Kodici tal-Kummerc, li a propozitu jiddisponi li "*l-polza tal-karigu taghmel prova bejn il-partijiet kollha nteressati fit-taghbija, kif ukoll bejniethom u l-assigurator, bla hsara ta' prova kuntrarja*".

Fil-kaz in ezami l-poloz ta' kariku rilaxxjati mit-trasportaturi Ellerman li taghhom Gollcher Company Limited huma l-agenti⁸, datati l-15 ta' Mejju 2003 (fol.90-94) jistipulaw *inter alia* li l-merkanzija kellha titghabba f'Malta fl-14 ta' Mejju 2003 fuq l-m.v.Safmarine Vinson minn "*Malta Free in*" sal-*Port of Discharge Antwerp* u fejn post ta' konsenja hu stipulat li huwa Belfast. Hemm ukoll is-segweni stipulazzjonijiet:

"*said to contain*"

"*Shipper's load stow and count*"

⁸ Affidavit ta' Karl Gollcher.

Kopja Informali ta' Sentenza

"Container daily demurrage rates for 20ft Dry Vans: 7 days free, next 7 days USD 20, next 7 days USD 30, thereafter USD 45."

Skont kif jidher minn din il-polza, tintuza kemm ghall-port to port shipments kif ukoll ghal combined transport shipment.

Responsabbilta` u Ligi Applikabli

Fost il-klawsoli rilevanti fil-polza hemm is-segwenti:

" Clause 3 - Responsibility and Applicable Legislation:

*a) Except as otherwise noted herein, the Carrier shall be responsible for the goods from the time received at the Port of Loading until delivered (or should have been delivered) at Port of Discharge and also during any previous or subsequent period of performance under this bill of lading, subject to the provisions of any legislation compulsorily applicable to this Bill of Lading 1) which gives effect to the **Hague Rules 1924**..... or 2) which gives effect to the said Rules as amended in 1968 (**the 'Visby amendments'**)...or 3) where the Hague Rules, ..or Hague-Visby amendments...are not compulsorily applicable, this bill of lading shall take effect subject to any national law which may be in force at the port of loading or place of issue of the bill of lading making the UN Convention on the Carriage of Goods by Sea, 1978 (the Hamburg Rules) compulsorily applicable to this bill of lading, in which case this bill of lading shall have effect subject to the Hamburg Rules which shall nullify any stipulation derogating there from to the detriment of the merchant. The applicable legislation/national law and any amendments or replacements thereof shall govern during the carrier's entire period of responsibility.*

b) In the absence of compulsorily applicable legislation/national law, the Hague Rules 1924 as amended by Hague Visby...shall govern during the carrier's entire period of responsibility for the goods.

-omissis-

d) The rights defenses immunities, exemptions, limitations of, and ,exonerations from liability of whatsoever nature, provided for in this bill of lading, or (so far as may be permissible under statute) shall apply in any action of proceeding brought against the carrier whether in contract, tort or equity.

Clause 4 " Through Transportation"

"When either place of receipt or place of delivery is set forth herein and is a port or inland point (multimodal transportation basis), carrier will procure transportation through/from sea terminal at such port or inland point, which may well involve transport by rail, truck, barge, feeder vessel or other mode of transportation and, notwithstanding anything herein contained, but always subject to clause 3 hereof, carrier shall be liable for loss or damage of whatsoever nature and howsoever arising to the following extent but no further" u jkompli bi stipulazzjonijiet dwar telf u hsara lill-merkanzija.

Il-ligi taghna, *tramite l-artikolu 3 tal-Kap 140* japplika l-*Hague Rules* ghat-trasport ta' merkanzija minn Malta ghall-port iehor barra minn dawn il-gzejjer u ghalhekk, f'kaz ta' hsara jew telf ta' merkanzija *port-to-port* jaghmel dawn ir-Regoli applikabbli ghat-trasport in kwistjoni.

Izda fil-kaz in ezami, ma kienx hemm hsara jew telf ta' merkanzija waqt il-vjagg u ghalhekk il-Kap 140 u, kif ser jirrizulta, il-Hague jew Hague Visby Rules, mhumiex applikabbli ghall-kaz. Lanqas m'huma applikabbli l-*Hamburg Rules* li mhumiex parti mil-ligi taghna. Hu pacifiku bejn il-partijiet li d-dewmien kien dovut ghat-telf tad-dokumenti tal-merkanzija li minhabba f'hekk ma setghetx titghabba fuq il-*feeder vessel* fiz-zmien previst.

Skont il-polza ta' kariku, wiehed jifhem li ghandhom japplikaw il-*Hague Rules* jew *Hague Visby Rules* fl-assenza ta' legislazzjoni nazzjonali li tipprovdi ghall-applikazzjoni taghhom jew tal-*Hamburg Rules*. Izda tajjeb li jinghad li *Hague Rules* u l-*Hague - Visby Rules* ma

jirregolawx ir-responsabbilta` tal-vettural ghad-dewmien.⁹ Fic-cirkostanzi tal-kaz, il-Qorti hija tal-fehma li ghandha tapplika principji ta' ligi nazzjonali in kwantu li dawn jolqtu l-obbligazzjonijiet tat-trasportatur ghad-determinazzjoni ta' responsabbilta', u ghal-likwidazzjoni tad-danni .

Stipulazzjoni ghall-konsenja f'data prevista

Il-polza ma tipprefiggix data ghall-konsenja tal-merkanzija f'Belfast. Kif jghidu sew l-Awturi "**Chorley & Giles**, fil-ktieb "*Shipping Law*" (8th. Edition – Pitman) fuq in-natura tal-polza ta' karigu (pag. 249): "*It should be noticed that the bill of lading is only evidence of the contract between ship owner and shipper, not the contract itself. Additional terms may be incorporated from the charterparty, from advertisements and similar notices, or even from oral evidence that they were agreed. Moreover, terms actually contained in the bill of lading may be varied orally, and such variations are enforceable. All this, however, applies only between the immediate parties to the contract, carrier an shipper.*" Huwa minnu ghalhekk li l-kontraenti jistghu jistipulaw kondizzjonijiet specjali li ghandhom japplikaw ghat-trasport ikkuntrattat, purke' l-prova ta' dawn il-kondizzjonijiet jirrizulta b'mod car u inekwivoku.

Fil-kaz in ezami, is-socjeta' attrici issostni li inkarigat lis-socjeta' konvenuta biex tikkonsenja l-merkanzija *on site* f'Belfast sa mhux aktar tard mit-30 ta' Mejju 2003. Jirrizulta mill-provi prodotti li d-data tal-konsenja kienet kondizzjoni kontrattwali imposta mill-klijenti tas-socjeta' attrici, TRI, (Fol.8) li ghamlu premura li l-madum kellu jkun *on site* sa dik id-data peress li TRI stess kienet marbuta b'termini kontrattwali (ara xhieda ta' Paul Dawson f'dan is-sens).

Jirrizulta wkoll minn dak li xehed Louis Sant, li minn kuntatti li kellu mas-socjeta' konvenuta ddecieda li l-ahjar ghazla ghat-trasport kien fuq l-m.v. *Safmarine Vinson* li kienet ser titlaq minn Malta fl-14 ta' Mejju 2003 b'*transit*

⁹ Dan hu ndirizzat fir-Rotterdam Rules - UN Convention of Contracts for the International Carriage of Goods wholly or Partly by Sea. - UN - 11 ta' Dicembru 2008

time ta' 13-14 gurnata. "Allowing two days for clearing and delivery containers would have been on site exactly on 30th May."

Minn korrisondenza esebita, senjatament *email* tat-12 ta' Mejju 2003, mibghuta mis-socjeta` konvenuta lil Louis Sant (fol.9) hemm imnizzel li "*Containers scheduled to leave Malta per Safmarine Vinson, 15th May, Transhipment at Antwerp 30th May, ETA Belfast 31st. May.*"

Izda fil-fehma tal-Qorti, dawn il-kliem wahidhom m'humiex prova cara u inekwivoka ta' ftehim dwar kondizzjoni specjali ta' konsenja li jorbot lis-socjeta` konvenuta, peress li jistghu daqstant jigu kkonsidrati semplicement bhala informazzjoni indikattiva dwar l-*estimated time of arrival*.

Difatti, d-data tal-konsenja inbiddlet anke wara li s-socjeta' konvenuta hadet il-konsenja tal-merkanzija, u gie miftiehem li kellha tasal *on site* fl-1 ta' Gunju 2003¹⁰. Ma jirrisultax li s-socjeta attrici poggiet lill-dik konvenuta in mora minnhabba dan it-tibdil.

B'dan ma jfissirx li s-socjeta' konvenuta kellha *carte blanche* biex tiehu z-zmien kollu li riedet ghall-konsenja. Kif jghid **Carver** "*British Shipping Laws*"¹¹ "*The voyage must be prosecuted without unnecessary delay or deviation. The ship-owners' undertaking is that he will be diligent in carrying the goods on the agreed voyage, and will do so directly without any unnecessary deviation. But this undertaking is to be understood with reference to the circumstances that arise during the performance of the contract.*"

It-trasportatur hu obligat li jikkonsenja l-merkanzija mhux biss fid-destinazzjoni pattwita, imma biex jaghmel dan fi zmien ragonevoli kif mistenni minn trasportatur diligenti.

¹⁰ Xhieda Paul Dawson

¹¹ Carriage of Goods by Sea, Vol.III p 706

X'inhu 'zmien ragonevoli' hu kwistjoni ta' fatt li ghandu jigi apprezzat mill-Qorti skont ic-cirkostanzi partikolari tal-kaz.

Skont kif xehed Paul Dawson, ir-rapprezentanti ta' Gollcher assigurawhom li l-merkanzija kellha tigi kkonsenjata fiz-zmien indikat jekk tkun lesta ghat-taghbija sal-14/15 ta' Mejju 2003. Dwar dan ma hemm l-ebda kwistjoni li s-socjeta' attrici ma lestietx il-merkanzija fil-hin.

Meta l-ewwel estensjoni giet mgharrfa lis-socjeta' attrici, sar qbil li tlieta mit-12-il *container* kellhom jigu derottati sa Tilbury u minn hemmhekk jinstaqu sa Belfast. Kien prospettat li jaslu fiz-zmien ikkuntrattat bejn Hal Mann u TRI, u fil-fatt hekk sehh. Is-socjeta' konvenuta ma tistax, ghalhekk, tghid li injorat l-importanza ta' konsenja f'data prevista wara li saru dawn l-arrangamenti b'turija tal-urgenza.

Il-kontestazzjoni bejn il-partijiet dwar id-dewmien u l-effetti tal-istess tikkoncerna id-9 *containers* l-oħra. Is-socjeta' attrici ssostni li dawn kellhom jaslu f'Belfast sat-2 ta' Gunju 2003 skont rapport (mhux esebit) ta' Gollcher datat id-29 ta' Mejju 2003,¹² Karl Gollcher xehed li d-9 *containers* waslu f'Antwerp fis-26 ta' Mejju 2003 u tghabbew abbord il-*feeder vessel*, m.v. Zenith gewwa Antwerp fl-4 ta' Gunju 2003 u wasslu f'Belfast fis-7 ta' Gunju 2003.¹³ Hu xehed ukoll li "*Ghalkemm hu minnu li kien hemm xi problema b'xi dokumenti waqt li l-merkanzija kienet f'Antwerp, dan id-dewmien kien ta' jumejn biss. Kien dejjem previst li l-merkanzija fid-disa' containers kienet ser tinzamm f'Antwerp ghal xi sebat ijiem qabel ma titghabba u tingarr lejn Belfast.*"

Dan il-kliem jikkontrasta mat-test ta' *email* esebit mis-socjeta' attrici a fol. 12, fejn hemm riprodott korrispondenza li Louis Sant rcieva minghand Stephen Demanuele li jghid hekk: "*An unfortunate incident has happened. We have been told feeder company lost documents (TI) and while they were found, containers*

¹² Ara xhieda ta' Louis Sant a fol.47

¹³ Affidavit a fol.40

were delayed in Antwerp. All has been settled now and containers have been loaded on board feeder Zenith, ETA Belfast 6th June. Availability of container for unloading on Friday rather depends on time of arrival of feeder in Belfast. Still too early to know."

Jirrizulta li din l-informazzjoni intbaghtet lil Louis Sant biss wara li hu baghat komunika lis-socjeta' konvenuta fl-istess data tat-2 ta' Gunju 2003 fejn talab informazzjoni dwar it-taghbija tal-merkanzija fuq il-feeder vessel li kellha ggorra biex tasal f'Belfast fit-2 ta' Gunju 2003. Din l-email hija wkoll datata t-2 ta' Gunju 2003 (Fol.12).

Dawn l-emails mhumiex ikkontestati mis-socjeta' konvenuta u l-Qorti m'ghandhiex ghalhekk ragun biex tiddubita mill-veracita` taghhom. Jirrizulta li sat-2 ta' Gunju 2002 almenu, il-kuntratt bejn TRI u Hal Mann kien ghadu operattiv. Skont email esebit a fol.16 mibghut minn TRI dawn ikkancellaw il-kuntratt peress li "*three of the twelve containers arrived being damaged to an unacceptable level and the remaining nine were never delivered to TRI as they arrived in Belfast port too late to be accepted by TRI at the construction site.*" Li d-dewmien kien kagun tal-kancellament u tat-tkattir ta' relazzjonijiet kummercjali li setghu ikunu possibbli fil-futur bejn TRI u Hal Mann kien ikkonfermat f'email sussegwenti mibghut minn TRI a fol 17.

Ghalhekk ghalkemm il-hsara fit-tliet *containers* kien fattur li seta' wassal ghax-xoljiment tal-kuntratt ta' bejgh dan ma kienx il-fattur determinanti.

Il-Qorti hi tal-fehma li sakemm il-konsenja shiha kellha ssir sat-2 ta' Gunju 2003, TRI kienu ghadhom fiz-zmien li jespletaw l-appalt taghhom. Ma hemmx dubju li t-telf tad-dokumenti tal-merkanzija ffrustra l-vjagg tal-feeder vessel originali bil-konsegwenza li nholoq dewmien ta' sebat ijiem (mit-2 sad-9 ta' Gunju 2003) ghall-konsenja *on site*.

Il-Qorti ghalhekk tifhem li kien b'rizultat ta' dan id-dewmien li TRI ikkancellaw l-kuntratt mas-socjeta' attrici. Xejn ma jghin lis-socjeta' konvenuta li ssostni li kien dejjem previst

perjodu ta' gimgha bejn il-wasla u l-partenza tal-vapur f'Antwerp għaliex kif xehed Karl Gollcher stess, il-vapur wasal f'Antwerp fis-26 ta' Mejju 2003 u l-merkanzija kien fiz-zmien li titgħabba fuq il-*feeder vessel* biex tasal *on site* f'Belfast fiz-zmien estiz bi qbil bejn il-partijiet. It-telf tad-dokumenti mhuwiex imputabbli bl-ebda mod lill-nolleggjatur u dan it-telf kien kagun dirett tad-dewmien.

Stante li d-dewmien mhuwiex ikkontemplat mill-*Hague Rules*, jispetta lill-vettural jew trasportatur, li jgib il-prova li dan it-telf mhuwiex imputabbli lilu jew lill-agenti jew dipendenti tiegħu. Dan ma sarx u l-Qorti tqies li dan huwa nuqqas li għalih is-socjeta` konvenuta għandha twiegeb. Għalhekk issib li l-ewwel talba attrici hija fondata fil-fatt u fid-dritt fir-rigward biss tad-9 *containers* li nzammew gewwa *Antwerp* minhabba telf ta' dokumenti.

Danni

Illi kif inghad fis-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fl-ismijiet **Dr. Max Joseph Ganado noe vs Dr. Philip Sciberras noe** (Ċitazzjoni numru : 1658/1985/1 NA, deċiża fit-23 ta' Frar 2001) intqal illi:

“... huwa ċar u manifest illi d-danni li qiegħed jirreklama l-attur nomine huma danni ex contractu u mhux ex delicto għaliex l-azzjoni kif proposta mill-attur nomine hija effettivamente ibbażata fuq allegata inadempjenza kontrattwali da parti tal-konvenut nomine u l-attur nomine qiegħed jitlob rizarċiment għad-danni minnu sofferti per konsegwenza tal-allegata inadempjenza kontrattwali da parti tal-konvenut nomine.”

Illi dwar responsabbilta' għad-danni jinghad li *in linea* ta' principju jinsab enuncjat li *“hu mprexxindibbilment rikjest sabiex ikun hemm lok għad-danni li jkun hemm ness ta' kawzalita` bejn il-fatt kolpevoli u l-konsegwenza dannuza (Vol. XLIV P1 p343).*

Illi dan ifisser li *“perche' possa una persona ritenersi responsabile pei danni fa mestieri che chi reclaim l-*

indennizzo riesca a provare non solo l'atto o l'omissione colposa del denunciato, ma altresì che l'atto o la omissione colposa abbia avuto il nesso di causa ad effetto col pregiudizio sofferto dall'istante" ("**Giovanni Sare vs Carmelo Farrugia et**" – A.C. - 6 ta' Frar 1928).

Is-socjeta' attrici qed titlob rizarciment ghas-segweni danni:-

- i. Prezz tal-fattura għall-merkanzija - GBP 37,986
- ii. Rizarciment reklammat minn TRI għall-inadempjenza- GBP 19,576
- iii. Telf fil-potenzjal ta' kuntratti futuri mad-ditta Sainsbury's.

Ikkonsidrat li kull wieħed iwieġeb għall-ħsara li tigrì bi ħtija tiegħu (**Art 1031 Kap.16**) u li l-ghan ta' kull ezercizzju għar-rizarciment tad-danni għandu jkun li l-parti lesa terga' titpogga fl-istat li kienet qabel ma sofriet it-telf.

Kif gie spjegat, l-*Hague Rules* ma japplikawx, kif ma japplikax il-Kap 140 tal-Ligijiet ta' Malta, għal kaz odjern. Ir-responsabbilta' tal-vettural/trasportatur għad-danni ikkagunati mid-dewmien u l-limitazzjonijiet fuq l-istess huma proprju trattati fil-*Hamburg Rules* u r-*Rotterdam Rules*, (li izda ma japplikawx għall-kaz in ezami). F'dawn il-konvenzjonijiet , *inter alia* , insibu limitazzjoni tad-danni fl-ammont ta' "*two and one-half times the freight payable in respect of the goods delayed.*" (**art 6 u art 69** rispettivament).

Skont kif hu rapportat f'*Halsbury's Laws of England*,¹⁴ "*Where though the goods are ultimately delivered undamaged, the ship is unreasonably delayed on her voyage to the port of discharge, the measure of damages is in general the interest on the value of the goods during the period of delay.*" F'kaz rapportat f'**Hardy Ivamy**¹⁵ deciz mill-House of Lords, gie ritenut li "*Where there has been delay in carrying the goods, the measure of*

¹⁴ 3rd ed. Vol.35 "*Shipping and Navigation*" p 475 et seq.

¹⁵ *Casebook on Shipping Law (1978)* a fol 53 "**C.Czarnikow, Ltd v Koufos**" (1967) 2 *Lloyd's Rep.*457

damages is the difference between the market value at the time when they ought to have been delivered and at the time when they were delivered in fact."

Fil-kaz in ezami, ghalkemm sehh dewmien, wiehed m'ghandux jinsa' li l-merkanzija ppakkjata fid-9 *containers* waslet, presumibbilment intatta, fil-port ta' Belfast u li kien il-konsenjatarju li ma pprezentax ruhu biex jigborhom. Minhabba x-xoljiment tal-kuntratt ta' bejgh, il-madum baqa' proprjeta' tas-socjeta' attrici li kienet responsabbli ghalih u setghet tiddisponi minnu biex b'hekk tirrikava forsi in parti t-telf taghha u timmitiga l-istess telf.

A differenza ta' danni ikkagunati minhabba telf jew hserat fil-merkanzija, fil-kaz in ezami, id-dewmien ma kkaguna l-ebda telf intrinsiku fil-valur tal-madum. Kien ikun ghaqli ghas-socjeta' attrici, billi tikkuntratta ghar-ritorn tal-merkanzija lejn Malta minn fejn setghet tiddisponi minnu, anke b'riserva ghad-drittijiet taghha li tfittex lil Ellerman ghall-ispejjez tal-vjagg. Hu pacifiku li l-parti lesa ghandha obbligu li timmitiga t-telf taghha. Il-Qorti tqis li dan, Hal Mann ma ghamlux, ghaliex ghazel minnflok li jabbanduna l-merkanzija f'Belfast.

Suq ghal madum jezisti dejjem u dan il-prodott mhuwiex deperibbli. Hija diffiqli ghall-Qorti, ghalhekk, li tikkondividi t-talba tas-socjeta' attrici ghar-rizarciment tal-prezz tal-fattura meta hi, b'mod tant irresponsabbli, abbandunat ben 9 *containers* tal-merkanzija taghha, bl-akbar nonkuranza. Li kieku bieghethom setghet tirrikava almenu in parti l-profitt li tilfet.

Ghalhekk it-talba taghha ghar-rizarciment ikkwantifikat fuq il-prezz tal-merkanzija mhix legalment sostenibbli.

Riferibbilment ghat-talba ghar-rizarciment konsistenti fid-danni allegatament mitluba mill-kumpannija estera TRI Contracting Services Ltd. - dawn huma spjegati f'zewg *emails* tad-19 ta' Gunju 2003 u tas-27 ta' Awwissu 2003 rispettivament a fol 14 u 11 tal-process fl-ammont ta' GBP 5870 spejjez minhabba l-konsenja u hatt tat-3 *containers* difettuzi u GBP 13706 spejjez ghar-*replacement tiles*.

Kif gja kkonsidrat, din il-kawza mhix imsejsa fuq talba ghad-danni rizultanti minn hsarat fil-merkanzija kkonsenjata u ghalhekk dak konness mat-tliet *containers* li gew ikkonsenjati minghajr dewmien mhuwiex mertu ta' din il-kawza. It-talba ghal GBP 5870 bilfors taqa'.

Riferibbilment ghat-talba mressqa minn TRI ghar-rizarciment ghall-ispejjez ta' *replacement tiles* minhabba d-dewmien, il-Qorti tqis li jista' jkun gustifikabbli li s-socjeta' attrici tirrikava dik il-parti minnhom *pro rata* li tirreferi ghad-disa' *containers* li waslu tard. Izda prova ta' pagament ta' dawn id-danni ma sarx skont il-ligi u ma tistax ghalhekk tilqa' din il-pretensjoni.

In kwantu ghall-allegazzjoni dwar telf ta' kuntratti futuri ma' Sainsburys', din l-allegazzjoni hija ghal kollox efemera u daqstant irragjonevoli, in kwantu li mhix *reasonably foreseeable*, kemm fuq il-pjan legali kif ukoll fuq dak fattwali u mhix qed tigi akkolta.

Danni Reali

Is-socjeta' attrici ma gabet l-ebda prova ta' spejjez ohra li ssubiet bhala effett dirett tad-dewmien.

Kwantu ghall-hlas tan-noll, il-Qorti tqies li s-socjeta' konvenuta kissret l-obbligazzjonijiet kontrattwali taghha bid-dewmien fil-konsenja tad-9 *containers* merkanzija in kwistjoni u per konsegwenza m'ghandhiex tkun intitolata ghall-hlas tan-noll ghall-vjagg. Ghal din ir-raguni s-socjeta' attrici m'hi tenuta thallas l-ebda noll ghal dawn il-*containers* u dan ser ikun rifless fil-konkluzjonijiet ta' din il-Qorti dwar it-talbiet rikonvenzjonali.

Talba Rikonvenzjonali

Permezz tal-kontro-talba taghha, is-socjeta' konvenuta, fil-kwalita' taghha bhala agent tas-socjeta' estera Ellermann qed titlob ir-rizarciment mis-socjeta' attrici fis-somma ta' Lm6,376 rapprezentanti noll u spejjez ohra relatati mal-garr ta' tnax-il *container* madum, *oltre* l-imghaxijiet legali,

kif ukoll il-kundanna tal-istess ghall-hlas tad-*demurrage* u spejjez u danni relatati mad-disa' *containers* li gew abbandunati fil-port ta' Belfast.

Is-socjeta' attrici ma ressqet l-ebda eccezzjoni ghal din il-kontro-talba. In sostenn tat-talbiet taghha l-kumpanija Gollcher esebiet zewg fatturi ghan-noll dovut kwantu ghal Lm4,222 ghall-garr ta' disa' *containers* u kwantu ghal Lm2,154 ghall-garr tat-tliet *containers* in kwistjoni (fol. 28 u 29).

Jirrizulta mix-xhieda ta' Paul Dawson, li meta gie nfurmat bid-dewmien fit-trasport tad-disa' *containers*, ta struzzjonijiet lill-agenti taghhom sabiex dawn jergghu jingiebu Malta. Madanakollu ma ttiehdet l-ebda azzjoni da parti tas-socjeta' attrici biex dan jitwettaq u jigi mitigat it-telf taghha. Tant li Karl Gollcher xehed li Hal Mann "*qaltilna li ma kellniex nirrilaxxjawhom lil TRI mentri fl-istess hin, Hal Mann ma kenitx qed tiehu ebda pozizzjoni rigward arrangamenti alternattivi.*"¹⁶ Skont kif qal **Aldo Vella**¹⁷. "*Sa fejn naf jien, sal-gurnata tallum, id-9 containers in kwistjoni ghadhom wieqfa fil-port ta' Belfast.*"

Dawn il-*containers* inbieghu fuq *carrier's lien* skont dak stipulat espressament fil-polza ta' kariku (klawsola 15) ghall-prezz ta' GBP 4405.

Minn dokument esebit mis-socjeta' Gollcher, Ellermann qed jitolbu total ta' GBP67753.76 bhala *unpaid freight/containers abandoned by consignee* (fol.43) li jinkludi Lm6,376.68 noll, Lm255 spejjez ta' avukati f'Malta, (total Lm6,631.78) kif ukoll GBP36801 f'*demurrage*, u spejjez relatati mal-hazna tal-merkanzija sakemm inbieghet, *quay rent, handling charges* u taxxa ta' importazzjoni u VAT, spejjez legali (GBP2320.63) u *survey* (GBP508.27).

Riferibbilment ghall-portata ta' Lm6,376.68, il-Qorti gja ezonerat lis-socjeta' attrici mill-obbligu li thallas in-noll

¹⁶ Fol.41 tal-process.

¹⁷ Fol.53 tal process

ghad-9 *containers* fl-ammont ta' Lm4,222. Ghalhekk minn din is-somma Lm2,154.68 hu dovut. Dan ghaliex it-tliet *containers* l-ohra gew ikkonsenjati minghajr dewmien u b'hekk Ellerman jitqies li ssoddisfa l-obbligazzjonijiet tieghu kontrattwali.

Demurrage

L-awturi **Chorley & Giles** (op. cit.) jghidu, f'pagna 226, li kontroll fuq iz-zmien ghat-tghabbija u l-hatt tal-merkanzija, *"is done through the use of clauses providing for laytime, imposing liability for demurrage and allowing for payment of dispatch-money. Stated briefly, laytime is the period which the cargo-owner can use for loading and/or discharge. Should more time be used than the period allotted, the cargo-owner may be liable for demurrage, an amount of liquidated damages stipulated in the contract"*.

Demurrage, allura, ma huma xejn hlief danni ghad-dewmien, tip ta' danni li huma anke kontemplata fil-Kodici Civili (Artikolu 1130) .

Fil-fatt *demurrage* hija *"the detention of a ship by the freighter beyond the number of the days – called lay days – allowing for loading or unloading, and the sum fixed by the contract of affreightment as payable to the ship owner for such detention."*

Meta jigi impost zmien ghall-esekuzzjoni ta' obbligazzjoni, id-debitur jigi mqieghed *in mora* bl-gheluq biss ta' dak iz-zmien.

Dawn id-danni jistghu jigu likwidati minn qabel, u meta jkun hekk, kif jiddisponi l-Artikolu 1138 tal-Kodici Civili, *"ma tistax tigi moghtija lill-parti l-ohra somma akbar jew izghar."* Dan huwa principju assodat fis-sistema guiridiku Malti. Meta zewg partijiet jiftehmu minn qabel x'ghandhom ikunu d-danni f'kaz ta' nuqqas, dik il-konvenzjoni torbot lill-partijiet bhala espressjoni tal-volonta' libera tagghom. Gie dejjem ritenut li l-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-

Kopja Informali ta' Sentenza

diskrezzjoni soggettiva taghha ghar-rieda tal-partijiet li diga' stabbilew bejniethom il-*quantum* tad-danni li l-atturi isofri minhabba l-inadempjenza tal-konvenut fl-esekuzzjoni ta' l-obbligazzjoni assunta minnu. Meta l-partijiet jiftiehm u minn qabel l-ammont ta' danni, ma tistax ikun hemm temperament fil-*quantum*, liberament miftehma u assunta (ara "**Mifsud vs Stivala**" decisa mill-Onor. Qorti fit-3 ta' Ottubru, 1991).

Kif inghad, l-**Artikolu 1138** tal-Kodici Civili jstabilixxi b'mod car li meta jigu determinati minn qabel l-ammont tad-danni, dik is-somma trid tithallas u teskludi testwalment li l-kreditur jista' jigi moghti somma izghar minn dik miftiehma. L-iskop, fil-fatt ta' tali klawnsoli, fi kliem il- **Baudry - Lacantinerie** (Trattato Di Diritto Civile – Delle Obbligazioni – Vol I p. 542), "*e' quello d'evitare le contestazioni ed i guidizi ai quali potrebbe dar luogo la liquidazione del risarcimento dei danni, e qualche volta anche di premunirsi contro l'arbitrio, inevitabile in questa materia, delle decisioni del giudice. Del resto, le parti possono, meglio di ogni altro, valutare i propri interessi.*"

Dak li gie miftiehem bejn il-partijiet, kwindi, jorbot u jitqies ligi bejn l-istess partijiet.

Skont il-polza ta' kariku relattiva cioe' dak esebit a fol.90 (3MLAIP0086 "*Demurrage rates for 20ft Dry Vans; 7 days free, next 7 days USD 20 , next 7 days USD 30, Thereafter USD 45.*

Ikkunsidrat li jirrizulta li TRI ma haditx il-konsenja tal-merkanzija minkejja li din kienet lesta ghad-*discharge*. Is-socjeta' attrici gharrfet lil Gollcher li TRI kien xolja l-kuntratt u li Hal Mann abbanduna l-merkanzija fil-port ta' Belfast. Wara x-xoljiment tal-bejgh, il-madam irreverta fil-pussess u proprjeta` tas-socjeta' attrici li ghalhekk taqa' fid-definizzjoni ta' *merchant* skont il-polza ta' kariku. Per konsegwenza, is-socjeta' attrici hija responsabbli ghall-hlas tad-*demurrage* kif ukoll ghall-ispejjez inkorsi minn Ellerman ghall-hazna tal-merkanzija sakemm inbieghet, skont kif, *del resto*, hu stipulat fil-klawsola 13 tal-polza ta' kariku. Madanakollu apparti *d-demurrage fees*, li

jirrizultaw mill-istipulazzjonijiet imnizzla espressament fuq il-poloż ta' kariku, il-prova tal-pagament tal-ammonti l-oħra mitluba ma saritx sufficjentement u fil-grad rikjest mil-ligi.

Fid-dawl tal-premess u tal-provi prodotti, it-talbiet rikonvenzjonali huma ppruvati limitatament għat-talba għall-hlas tan-noll għat-tliet *containers* u għad-*demurrage fees* ikkuntrattati bejn il-partijiet.

Imghaxijiet

Illi dwar l-imghax pretiz mill-kontendenti, **l-artikolu 1141(1) tal-Kodici Civili** li jiddisponi illi:-

“jekk l-obbligazzjoni tkun ta’ xorta kummercjali jew jekk il-ligi tkun tiddisponi li l-imghaxijiet għandhom jibdew jghoddu ipso jure l-imghaxijiet jghaddu minn dakinhar li l-obbligazzjoni kellha tigi esegwita”.

Fic-cirkostanzi l-imghaxijiet dovuti għad-*demurrage* ser jibdew jghoddu mis- 6 ta' Lulju 2003, cioe minn xahar wara l-wassla tal-vapur f'Belfast.

III. KONKLUZJONI.

Illi għalhekk għal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi fil-waqt li tirrespingi l-eccezzjonijiet tas-socjeta' konvenuta in kwantu li dawn jistghu jkunu inkompatibbli ma' dak hawn deciz, tiddisponi mit-talbiet attrici billi:-

1. **Tilqa' l-ewwel talba attrici** u tiddikjara li s-socjeta' konvenuta naqset li tadempixxi l-obbligi tagħha taht il-ftehim ta' garr tal-merkanzija in kwistjoni u kkagunat dewmien fl-istess konsenja riferibbilment għall-garr ta' disa' *containers* skont il-polza ta' kariku a fol 90 sa 92 tal-process;

2. **Tichad it-tieni talba attrici** in kwantu li ma rnexxilhiex tissostanzja t-talbiet tagħha li ssubiet id-danni kif spjegat fis-sentenza.

3. Konsegwenzjalment **tichad it-tielet u r-raba' talbiet attrici.**

Il-Qorti ser tidisponi mit-talbiet rikonvenzjonali skont is-segwenti:

1. **Tilqa'** l-ewwel talba rikonvenzjonali u tikkundanna lis-socjeta' attrici thallas lill-konvenuti *nomine* s-somma ta' hamest elef u sbatax-il ewro u sebgha u erbghin centezmu (€5,017.47) (gja Lm2,154) relatati mal-garr ta' tliet *containers* madum *oltre* l-imghaxijiet legali mill-15 ta' Mejju 2003 sal-pagament effettiv filwaqt li tichad din it-talba riferibbilment ghall-ammont bilancjali ta' disat telef, tmien mija u erbgha u tletin ewro u wiehed u sittin centezmu (€9,834.61), (gja Lm4,222) rapprezentanti noll ghad-disa' *containers* li waslu tardivament.

2. **Tilqa' it-tieni talba rikonvenzjonali** u tiddikjara li s-socjeta' attrici hija responsabbli ghall-hlas ta' *demurrage*, kawza tal-abbandun tad-disa' *containers* gewwa Belfast u/jew dewmien fir-ritorn u rilaxx lill-konvenuti *nomine* tad-disa' *containers* li thallew gewwa Belfast inutilment u **tichad** din it-talba in kwantu talbet lil din il-Qorti sabiex tiddikjara u tiddeciedi li l-istess socjeta' attrici hija responsabbli ghall-ispejjez u danni ohra subiti mill-konvenuti in kwantu ma rnexxlihiex tissostanzja dawn id-danni.

3. **Tilqa'** it-tielet talba rikonvenzjonali limitatament ghall-*demurrage fees* u tillikwida d-*demurrage* dovut fl-ammont ta' sitta u tletin elf, tmien mija u wiehed lira sterlina (GBP36,801) bl-imghaxijiet legali mis-6 ta' Lulju 2003 sal-pagament effettiv.

4. **Tilqa'** r-raba' talba rikonvenzjonali u tikkundanna lill-atturi jhallsu lill-konvenuti l-ammont ta' sitta u tletin elf, tmien mija u wiehed lira sterlina (GBP36,801) bl-imghaxijiet legali mid-data tas-6 ta' Lulju 2003 sal-pagament effettiv.

L-ispejjez jinqasmu ugwalment bejn il-partijiet.

Kopja Informali ta' Sentenza

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----